

Nr 135.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående indragning av vissa professorsprebenden m. m.; given Stockholms slott den 11 februari 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

B. J:son Bergqvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1921.

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergqvist anförde härefter:

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 115 häft. (Nr 135.) 1

Indragning
av vissa pro-
fessorspre-
benden m. m.

Frågan om indragning av universitetsprofessorernas prebenden har under år 1920 varit förelagd såväl riksdagen som kyrkomötet. Tre av Kungl. Maj:t till 1921 års riksdag gjorda framställningar om att beräkna anslag i avbidan på proposition om beredande av ersättningsmedel till särskilda prebendeinnehavare inom de teologiska fakulteterna hava bebådat, att nämnda fråga, så vitt vissa prebenden angår, skulle varda dragen även under den nu församlade riksdagens prövning.

Vad 1920 års riksdag beträffar hade Kungl. Maj:t — sedan den s. k. Skånekommittén verkställt utredning rörande möjligheten och lämpligheten av prebendeinstitutionens i riket upphörande, till den del densamma ännu kvarstode — i proposition nr 335 föreslagit riksdagen att för sin del medgiva, att indragning av de teologie professorsprebendena finge i den ordning Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma och enligt den ersättningsgrund, som i Kungl. Maj:ts cirkulär den 28 april 1882 funnes angiven, successivt genomföras. Enligt skrivelse den 22 juni 1920 biföll riksdagen detta Kungl. Maj:ts förslag.

Genom skrivelse (nr 10) till 1920 års kyrkomöte inhämtade Kungl. Maj:t härefter, jämlikt § 114 i regeringsformen och prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723, kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet medgäve de teologie professorsprebendernas indragning i den ordning och enligt den ersättningsgrund, som angivits i Kungl. Maj:ts ovannämnda för 1920 års riksdag framlagda förslag.

Genom skrivelse den 16 november 1920 (nr 11) avlät kyrkomötet svar å Kungl. Maj:ts framställning. Denna skrivelse — avfattad i enlighet med kyrkolagsutskottets förslag — innehöll dels en anmälan, att kyrkomötet med anledning av Kungl. Maj:ts framställning medgivit, att indragning av de teologie professorsprebendena må i den ordning Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma och enligt den i omförmälda cirkulär den 28 april 1882 angivna ersättningsgrund successivt genomföras, dels ock en anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes vid begagnande av den Kungl. Maj:t sålunda medgivna rätten till indragning av ifrågavarande prebenden föranstalta därom, att till innehavarna av professorsbefattningarna i praktisk teologi må fortfarande upplåtas prebenden på sätt Kungl. Maj:t prövade skäligt bestämma.

Den s. k. Skånekommittén hade i sin ovannämnda utredning

på anförda skäl uttalat sig för indragning av samtliga professorsprebendena och angivit den ordning, i vilken denna indragning enligt kommitténs mening borde ske. På sätt jag under punkt 54 i bilagan åttonde huvudtiteln till 1921 års statsverksproposition erinrade, har den i kyrkomötets omförmälda anhållan berörda frågan om bevarande av prebenden för professorerna i praktisk teologi vid de båda universiteten under föregående skeden av nu förevarande ärende framkallat mycken diskussion, därunder olika meningar gjorts gällande. Till protokollet över ecklesiastikärenden den 19 mars 1920, som i utdrag åtföljde Kungl. Maj:ts förutnämnda proposition nr 335, lämnades av min företrädare i statsrådsämbetet en redogörelse för denna meningsbrytning i de uttalanden, som över Skåne-kommitténs förslag om de teologie professorsprebendernas indragning avgåvos av teologiska fakulteterna och de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt av universitetskanslern, ärkebiskopen och biskopen i Lunds stift. Själv yttrade departementschefen:

Ehuru jag, såsom framgår av det nyss anförda, förmenar, att starka skäl tala för indragning jämväl av de prebenden, som äro förenade med professurerna i praktisk teologi, anser jag dock med hänsyn till den tvekan, som yppats från teologiskt håll, möjlighet till vidare utredning i vissa hänseenden böra lämnas öppen, innan definitivt beslut fattas om indragningen av dessa prebenden. De spörsmål, som därvid skola undersökas, angå emellertid lämpligaste sättet för befrämjande av den vetenskapliga forskningen inom den praktiska teologiens område och av de blivande prästernas praktiska utbildning, således frågor, vilka närmast höra under Kungl. Maj:ts prövning. Jag finner därför den omständigheten, att de rent praktiska skälen för prebendeinstitutionens bibehållande på denna enstaka punkt anses starkare än i fråga om övriga professurer, icke böra utgöra hinder för riksdagen och kyrkomötet att i princip lämna sitt medgivande till samtliga professorsprebendens indragning samt bemyndiga Kungl. Maj:t att, i den ordning Kungl. Maj:t prövar skäligen bestämma och enligt den ersättningsgrund, som i cirkuläret den 28 april 1882 finnes angiven, successivt genomföra sagda indragning.

Den meromnämnda meningsskiljaktigheten kom ock till synes vid den diskussion inom kyrkomötet, som föregick kyrkomötets i skrivelsen den 16 november 1920 (nr 11) lämnade ovanberörda svar å Kungl. Maj:ts framställning rörande de teologie professorsprebendernas indragning. Själv yttrade jag under sagda diskussion, att jag hyste sympati för tanken på upplåtande av prebenden åt professorerna i praktisk teologi, under förutsättning naturligtvis, att saken

kunde ordnas så, att om dessa »fortfarande komme att bliva kyrkoherdar i vissa pastorat, en sådan anordning kan bliva till verklig fördel för dessa professors verksamhet som universitetslärare». Och jag tillade: »I vad på mig beror vill jag alltså gärna medverka till att frågan får en lösning i den riktning, som kyrkolagsutskottet här givit uttryck åt».

Sedan Kungl. Maj:ts framställning till kyrkomötet avläts, hava vissa av min företrädare i statsrådsämbetet i hans yttrande i ärendet till statsrådsprotokollet antydda utredningar inkommit till ecklesiastikdepartementet. På tal om lämpligaste tidpunkten för indragningen av de olika professorsprebendena anmärkte dåvarande departementschefen, att definitivt beslut angående prebendens naturens upphörande i det särskilda fallet kunde av Kungl. Maj:t fattas först efter det samtliga vederbörande i orten blivit hörda. För ändamålet fick kammarkollegium den 29 juni 1920 befallning att efter vederbörandes hörande avgiva utlåtande över Skånekommitténs förslag, vilket angav de särskilda tidpunkter, då enligt kommitténs mening indragningen borde ske. Med särskilda utlåtanden den 23 september 1920 har kammarkollegium i följd därav överlämnat till kollegiet avgivna yttranden av vederbörande pastoratsbor och prästerskap samt landsfiskaler ävensom av länsstyrelserna i Uppsala och Malmö jämte domkapitlen i Uppsala och Lund; varande jämväl ett av ärkebiskopen, såsom förutvarande professor med prebende, avgivet utlåtande bifogat akten.

Jag torde få nämna, att pastoratsborna utan undantag — i vissa fall på grund av numera uppkomna förhållanden i avseende å verkställda lönerogleringar m. m. — i allmänhet avgjort uttalat sig för prebendens indragning och beträffande tidpunkten härför anslutit sig till kommitténs förslag, dock att i två fall på grund av särskilda förhållanden indragningen ansetts böra träda tidigare i verket än kommittén tänkt sig. Vad angår tidpunkterna för indragningen av de prebenden, min förevarande framställning åsyftar, hänvisar jag till det följande av framställningen.

Av de båda domkapitlen har det i Lund uttalat sig för, att ett prebendepastorat bibehölles för innehavaren av professuren i praktisk teologi vid Lunds universitet. I enahanda riktning går det yttrande, som avgivits av domkapitlet i Uppsala, vilket såsom lämpligt prebende för professorn i praktisk teologi i Uppsala angivit domkyrkoförsamlingen, Helga Trefaldighets församling eller Gamla Uppsala församling.

Länsstyrelsen i Uppsala har tillstyrkt prebendernas bibehållande vid ett flertal teologiska professurer. Ärkebiskopen har till upplysning och eftertanke anfört vissa förhållanden »rörande dels det berättigade i prebendepastorers tillsättning, dels det relativa berättigande, som en prebendepastor kan äga även från prebendeförsamlingens synpunkt».

Vad kammarkollegii utlåtanden angår torde jag här ur dem få omförmåla, att kollegium erinrat om den av föregående departementschefen antydda utredningen rörande prebendeinstitutionen så vitt särskilt angår professorerna i praktisk teologi. Under anmärkning att denna utredning vid tiden för avgivandet av kollegiets utlåtanden icke verkställdes har kollegiet funnit det vara erforderligt att tillsvidare bibehålla ett prebende vid vardera av rikets universitet. Kollegium anser, att härtill bör väljas Uppsala, respektive Lunds stads pastorat.

Vad den i kammarkollegiets utlåtanden omförmålda utredningen beträffar har densamma satts i verket på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 18 juni 1920. Kungl. Maj:t anbefalldes då universitetskanslern att, efter vederbörandes hörande, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag *dels* angående de pastorat, som, därest professorerna i praktisk teologi fortfarande komma att innehava prebenden, borde anvisas härtill, varvid särskilt borde undersökas möjligheten och lämpligheten att såsom prebenden anslå vederbörande domkyrkoförsamlingar, *dels* angående möjligen erforderliga föreskrifter i fråga om särskilda kompetensfordringar eller tillsättningsbestämmelser för berörda professorsbefattningar samt beträffande de ändringar, som kunde anses vara av nöden i avseende å gällande föreskrifter rörande förste teologie professorerna samt angående de blivande prästernas praktiska utbildning, *dels ock* rörande de särskilda anordningar i övrigt, som möjligen från universitetens synpunkt kunde befinnas önskvärda, därest en indragning av de teologie professorsprebenderna komme till stånd.

Med utlåtande, som den 22 december 1920 inkommit till ecklesiastikdepartementet, har kanslern avgivit den begärda utredningen. Jag anser mig ej böra fullständigt återgiva vad de teologiska fakulteterna och de större akademiska konsistorierna i Uppsala och Lund samt kanslern i ämnet anfört, men skall i korthet meddela det huvudsakliga därav.

Beträffande då först frågan om vilka pastorat, som eventuellt

borde anslås åt professorerna i praktisk teologi såsom fortfarande prebendeinnehavare, äro såväl fakulteter och konsistorier som kanslern ense därom, att härtill borde i första rummet ifrågakomma domkyrkoförsamlingarna i Uppsala och Lund. Där hade man bäst tillfälle till fullt tillfredsställande anordningar för den praktiska undervisningen på pastorexpeditionen, inom ungdomsvården med dess söndagsskolor och kyrkliga ungdomsföreningar och i själva domkyrkan. Allt inom en större stadsförsamling föreläge ock mera månggestaltat och rikare utvecklat än i mindre församlingar. Vederbörande prebendeinnehavare kunde inom domkyrkoförsamlingen lättare bibehålla kontakten med det kyrkliga livet och den kyrkliga verksamheten i alla dess olika former. Hans lärjungar skulle ock få det bästa tillfälle att höra honom och lära av honom.

Domkyrkoförsamlingarna skulle väl å sin sida såsom prebenden i regel tillförsäkras väl kvalificerade män till domprostar och ställföreträdare för dem, utsedda bland stiftets mest dugande krafter. Innebure det verkligen en uppoffring för en församling att vara professorsprebende, kunde man onekligen med skäl begära en sådan uppoffring av universitetsstäderna, som i övrigt hade ett flertal av församlingarna själva tillsatta präster och njöte rikliga andliga och materiella förmåner av universitetens förläggning dit.

Näst efter Uppsala domkyrkoförsamling har det ansetts, att den omedelbart till Uppsala gränsande Helga Trefaldighetsförsamling med dess inom staden belägna kyrka och kyrkoherdeboställe kunde ifrågakomma. I tredje rummet kunde därefter nämnas Gamla Uppsala församling, belägen i stadens nära grannskap — dock måste, därest densamma för ifrågavarande ändamål valdes till kvarstående prebende, med ändring av nu gällande löneregleringsresolution vid sidan av prebendekyrkoherden där anställas en annan fast anställd och av församlingen själv utsedd präst.

Näst efter Lunds domkyrkoförsamling har såsom lämpligt prebende för professorn i praktisk teologi nämnts S:t Peters klostrets församling, vilken för närvarande ej är prebende. Lantpastorat, även så närliggande som Stångby och Vallkärra, hava ansetts ej i samma grad som stadsförsamlingar lämpa sig till prebende åt professorn i praktisk teologi: den praktiska undervisningen måste ändock i allt fall på ett eller annat sätt tillgodoses i någon av stadsförsamlingarna.

Vad angår frågan om behovet av särskilda kompetensfordringar

eller tillsättningsbestämmelser för professorerna i praktisk teologi har man i Lund uttalat sig häremot. I Uppsala har man, med instämmande av kanslern, ansett, att, därest prebendena för professurerna i praktisk teologi indroges, vissa särskilda kompetenskrav borde uppställas beträffande sökande till dylik professur.

Den tredje fråga, varom utredning av Kungl. Maj:t begärdes, angick tilläventyrs nödiga ändringar i avseende å gällande föreskrifter rörande förste teologie professorerna. De gjorda uttalandena gå ut på att de nuvarande bestämmelserna i fråga om dessa professorer böra upphävas. Titeln förste teologie professor bör dock, enligt teologiska fakultetens i Uppsala och kanslerns mening, bibehållas för äldste teologie professorn.

Beträffande behövligheten av ändringar i fråga om de blivande prästernas praktiska utbildning har man förklarat sådana ej vara av nöden, därvid dock det större konsistoriet i Uppsala utgått från förutsättningen att innehavaren av professuren i praktisk teologi, såsom prebendeinnehavare, förbleve präst inom svenska kyrkan ävensom föreståndare för det s. k. praktiska övningsinstitutet. — I Lund har man framhållit, bland annat, behovet för den praktisk teologiska undervisningen av assistentinstitutionens förstärkning, därest prebendet för professorn i praktisk teologi indrages.

I fråga slutligen om särskilda anordningar i övrigt, som kunde finnas önskvärda, därest de teologie professorsprebendena indroges, har man i Uppsala exempelvis tänkt sig anordnandet av gudstjänster med särskild hänsyn till akademiska medborgare. Denna tanke har ej vunnit anslutning från Lund. Där har man påkallat omedelbart vidtagande av åtgärder för att tillförsäkra den praktiskt teologiska undervisningen tillträde icke blott till domkyrkan, utan även till de olika till domkyrkoförsamlingen hörande institutioner, vilka hittills tagits i anspråk för denna undervisning.

Frågan om professorsprebendernas indragning har nu kommit i det skede, att, på sätt Kungl. Maj:ts förslag beträffande 1922 års riksstat och 1921 års tilläggsstat angiva, framställning bör ske till riksdagen om beredande av nödiga medel till ersättning åt vederbörande prebendarier för minskade inkomster vid frånträdan av prebendet. Ersättningsgrunden är angiven i förutnämnda cirkulär den 28 april 1882, varigenom förordnats, att en var som därefter

utnämndes till ämbete eller tjänst, varmed enligt gällande bestämmelser prebendepastorat vore förenat, skulle vara skyldig att, om och när Kungl. Maj:t så beslöte, avträda prebendepastoratet mot fyllnad i den med ämbetet eller tjänsten förenade lönen till belopp, vartill inkomsten av prebendepastoratet funnes i lönestat upptagen eller vid lönereglering beräknad.

Mitt nyss använda uttryck: ersättning åt vederbörande prebendarier, avser — vilket redan de beräknade anslagsbeloppen giva vid handen — ej indragning nu på en gång av samtliga professorsprebendena. Såsom jag redan under ovannämnda punkt 54 i bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition anmärkt, måste vid denna indragning hänsyn tagas dels till den nyss avhandlade frågan om bibehållande av prebendena för professorerna i praktisk teologi, dels ock till att — enligt riksdagens och kyrkomötets samstämmiga beslut — avvecklingen av prebendeinstitutionen vid universiteten *sker successivt*.

Jag skall här lämna en översikt över de nuvarande prebendepastoraten, fästa vid lärostolarna inom de teologiska fakulteterna vid universiteten, tillika med uppgift å de av Skånekommittén för dem samtliga föreslagna tider för indragningen samt å de av kommittén därvid angivna beloppen av årliga ersättningar till prebendarierna.

Prebendepastorat.	Tid för indragning.	Ersättningsbelopp. Kronor.
<i>Uppsala universitet:</i>		
Uppsala stad och Vaksala, båda prebenden åt förste teologie professorn och domprosten	1/5 1923	5,500: —
Danmark	1/5 1922	1,075: —
Helga Trefaldighet	1/5 1922	880: —
Gamla Uppsala	1/5 1922	1,425: —
Uppsala Näs	1/5 1922	95: —
Hagby Ramsta	1/5 1922	460: —
Börje	1/5 1922	960: —
<i>Lunds universitet:</i>		
Lunds stads- och landsförsamlingar	1/5 1923	4,020: —
Västra Kärrstorp och Glostorp	1/5 1921	7,553: —
Stångby och Valkärre	1/5 1921	7,532: —
Stora Uppåkra och Flackarp	1/5 1921	5,647: —
Husie	1/5 1921	3,579: —
Hällestad, Dalby och Bonderup	1/5 1923	6,210: —

Beträffande de i denna tablå angivna tider och ersättningsbelopp torde jag få meddela följande.

Kommittén har tänkt sig, att de pastorat, som redan blivit föremål för ny löneroglering, i allmänhet skulle befrias från sin prebendatur antingen den 1 maj 1921 eller den 1 maj 1922, beroende på vissa praktiska synpunkter, som i de särskilda fallen kunna göras gällande. Vad prebendena vid Uppsala universitet angår har ny löneroglering nu trätt i kraft i dem samtliga utom i Danmark och Helga Trefaldighet, vilka ingå i ny löneroglering år 1922. För den skull har kommittén föreslagit Uppsala-prebendernas indragning den 1 maj 1922, dock med undantag för Uppsala och Vaksala, vilkas prebendarie uppnår pensionsåldern den 10 juni 1922. Av detta jämte andra av kommittén anförda skäl har indragningen av förste teologie professors och domprostens prebenden av kommittén föreslagits att äga rum först den 1 maj 1923.

I fråga om prebendena vid de teologiska lärostolarna i Lund kommer ny löneroglering att den 1 maj 1921 hava trätt i kraft i dem samtliga med undantag för Hällestad och Lund, där så sker respektive den 1 maj 1923 och den 1 maj 1925. Vad angår Lunds pastorat har kommittén föreslagit indragningens framflyttande till den 1 maj 1923, enär den nuvarande prebendarien den 10 januari 1923 uppnår pensionsåldern.

Beträffande lönefyllnadsbeloppen äro de, så vitt Uppsala-prebendena angår, av kommittén föreslagna med direkt hänvisning till motsvarande i universitetets stat såsom inkomst av prebendena upptagna belopp. Sådant belopp finnes dock ej angivet för förste teologie professorn och domprosten, utan det för honom föreslagna ersättningsbeloppet utgör vad som erfordras för att jämte i staten upptagen kontant lön efter indragningen uppbringa hans löneförmåner till vanlig professorsavlöning, 7,500 kronor.

De av kommittén föreslagna ersättningsbeloppen för prebendarier inom teologiska fakulteten i Lund äro satta efter de inkomster av prebendepastoraten, som beräknades vid 1908 års löneroglering för universitetet och karolinska institutet. Sammanlagda med de i universitetets stat upptagna kontanta avlöningsförmånerna bringa ersättningsbeloppen den samlade avlöningen för prebendarierna i Västra Kärrstorps, Stångby och Stora Uppåkra pastorat upp till belopp av respektive 8,753 kronor, 8,372 kronor och 8,047 kronor,

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 115 häft. (Nr 135.) 2

d. v. s. över vanlig professorslön även med ålderstillägg med undantag för Stora Uppåkra pastorat, där ett belopp av 53 kronor fattas för att professorn skall komma i åtnjutande av fullt ålderstillägg. Vederbörligt ålderstillägg för honom är inskränkt till nämnda belopp, 53 kronor, de två övriga äga ej rätt till ålderstillägg. Efter de nuvarande prebendeinnehavarnas avgång från sina professurer skola ersättningsbeloppen sänkas, i den mån så erfordras för att vederbörandes avlöning ej må komma att överstiga vanlig professorslön, och rätten till ålderstillägg skall bliva lika som för övriga professorer.

Följer man nu vid indragning av professorsprebendena kommitténs förslag i avseende å tiden för indragningen, kan ju denna visserligen sägas ske successivt, vilket angivits såsom önskvärt. Men det finnes vid förevarande ärendes behandling ett annat spörsmål, till vilket såsom ovan nämnt också måste tagas hänsyn och vid vilket jag i det föregående särskilt uppehållit mig: spörsmålet om prebenden skola bibehållas vid professurerna i praktisk teologi och, om så anses böra ske, vilka pastorat i så fall böra fästas vid dessa professurer.

För min del har jag redan uttalat min sympati för tanken att professorerna i praktisk teologi fortfarande borde bliva kyrkoherdar i vissa pastorat, *under angiven förutsättning att därmed vinnes en verklig fördel för dessa professorers verksamhet såsom universitetslärare.*

Den uppfattningen, att de teologiska lärarna vid universiteten böra för sin verksamhet stå det kyrkliga församlinglivet nära, en uppfattning som i det sista utgjort stödet för bibehållande av de teologiska professorsprebendena i allmänhet, har enligt min mening allt fortfarande sin principiella betydelse, så vitt angår professurerna i praktisk teologi. Det förefaller mig helt naturligt, att det gamla sambandet mellan universitetet och kyrkoförsamlingen finge bestå i fråga om de professurer, vilkas speciella forsknings- och undervisningsområde utgöres av församlinglivet och församlingsvården i alla dess skiftande former. Dessa professorers innehavare tillkommer att handleda de blivande prästerna i den tekniska och metodiska sidan av deras arbete eller åtminstone att övervaka deras utbildning i nämnda avseende.

Lika litet som det befunnits lämpligt att den praktiska utbildningen av lärare vid högre och lägre läroanstalter ligger i händerna

på personer, som själva stå utanför den gärning, som utbildningen avser, lika litet kan det vara lämpligt, att den högsta ledningen av den praktiska utbildningen av blivande präster omhänderhaves av en person, som står utanför församlingslärarens och sjelasörjarens gärning. Det har visserligen vid denna frågas föregående behandling gjorts gällande, att nu antydda syfte skulle kunna vinnas, även om professorn i praktisk teologi icke vore innehavare av eget pastorat. Man har tänkt sig, att utvägar skulle på annat sätt kunna beredas för nämnda befattningshavares deltagande i praktiskt församlingsarbete. Jag vill icke bestrida, att även på denna väg åtskilligt står att vinna, men det synes uppenbart, att professorn såsom den ansvarige innehavaren av ett eget pastorat komme att intaga en ställning, som starkare bunde honom vid det ämbete, i vilket han har att införa de blivande prästerna, och som tillika beredde honom en väsentligt större rörelsefrihet vid utnyttjandet av det erfarenhetsmaterial i fråga om församlingsvård, med vilket han har att göra de teologie studerande bekanta.

Vid vad jag nu anfört har jag ej förglömt, att professorn i praktisk teologi vid universitetet i Uppsala för närvarande ej är »handledare» utan föreståndare för det teologiskt praktiska övningsinstitutet därstädes. Detta institut är dock ej någon fast inrättning utan uppehålles tillsvidare, man kan säga såsom en försöksanordning.

Det står emellertid för mig fullt klart, att vissa bestämda anordningar både i fråga om prebendepastoraten och beträffande prebendariens tjänstgöring måste träffas, för att prebendeinstitutionen i nu ifrågavarande fall skall kunna fylla den uppgift i den praktiska prästbildningens tjänst, som jag nyss antytt.

Vilka dessa anordningar böra vara måste, innan frågan slutgiltigt avgöres, tagas under ingående omprövning. Till en sådan har jag emellertid ännu icke haft tillfälle och måste därför för närvarande inskränka mig till några flyktiga antydningar.

Det synes mig sålunda uppenbart, att det för det ifrågasatta målets uppnående måste krävas, att prebendepastoratet är så beläget, att det utan avsevärd tidsförlust eller andra störande förhållanden kan utnyttjas för sitt ändamål. Det synes mig vidare oundgängligen nödvändigt, att uti instruktionen för innehavaren av professuren i praktisk teologi bestämda föreskrifter givas, åsyftande såväl prebendariens skyldighet att i bestämd ordning deltaga i för-

samlingsvården som ock ett bestämt reglerande av de former, under vilka de blivande prästerna med utnyttjande av det inom prebendepastoratet givna erfarenhetsmaterialet skola införas i församlingslärarens och själasörjarens uppgifter.

En prebendeinstitution med nu ifrågavarande syfte kan tilläventyrs försätta församlingsmedlemmarna i en ställning, som på grund av den inskränkning, den må medföra i fråga om sagda medlemmars inflytande vid val av prästerliga krafter, kan inom församlingarna framkalla en stämning, som ogynnsamt inverkar på möjligheten att vinna det med institutionen avsedda målet. Det torde därför vara nödvändigt att anordningar träffas, vilka bereda församlingsmedlemmarna största möjliga tillfälle att utöva inflytande på tillsättningen av de inom pastoratet tjänstgörande prästerliga krafterna. Jag tänker härvid särskilt på möjligheten att åt församlingsmedlemmarna i större utsträckning än vad hittills i regeln varit fallet bereda inflytande, då det gäller att inom pastoratet anställa den eller de prästmän, som allt efter pastoratets storlek eller beskaffenhet måste i större eller mindre utsträckning supplera prebendarrens egen församlingstjänst.

Med nu angivna uppfattning av ifrågavarande spörsmål håller jag för nödvändigt, att den övergångstid i fråga om prebendeinstitutionens upphörande, som måste bli en följd av prebendepastoratens successiva indragning, användes till en noggrann undersökning och prövning av nu berörda angelägenhet. Jag har också ansett mig vid valet av de pastorat, vilka nu föreslås till indragning, böra taga med i beräkningen frågan om de nuvarande prebendepastoratens möjliga lämplighet att användas såsom prebenden åt innehavarna av professurerna i praktisk teologi. De förslag jag nu går att framställa beträffande indragning av professorsprebenden, komma därför ej att omfatta de pastorat, som för närvarande utgöra prebenden för professorerna i praktisk teologi, i Uppsala Gamla Uppsala och i Lund Husie. Ej heller lärer, så vitt angår övriga prebendepastorat, prebendeegenskapen böra för närvarande upphävas i fråga om dem, som vederbörande nämnt eller eljest torde få anses såsom mer eller mindre lämpliga till prebenden för professorerna i praktisk teologi, nämligen domkyrkoförsamlingarna — vilkas befriande från prebendeegenskapen kommitterade i allt fall ej ansett böra äga rum förr än den 1 maj 1923 — samt i

Uppsala Helga Trefaldighet och i Lund Stora Uppåkra. Det sistnämnda pastoratet synes mig bland de nuvarande prebendelantförsamlingarna vara särskilt lämpligt beläget och har länge utgjort prebende åt professorn i praktisk teologi. Likaledes lärer, i enlighet med vad Skånekommittén i sitt av mig i det föregående omförmälda betänkande på anförda skäl föreslagit, Vaksala och Hällestads pastorat nu ej böra upphöra att vara prebenden utan därmed böra anstå till den 1 maj 1923.

De prebendepastorat, vilka alltså under denna punkt komma att av mig föreslås till indragning, äro: i Uppsala: Danmarks, Uppsala Näs, Hagby Ramsta och Börje pastorat; i Lund: Västra Kärrstorps och Stångby pastorat.

Tiden för indragningen bör för Danmarks pastorat och de två Lundapastoraten bliva den av Skånekommittén föreslagna, nämligen för Danmark den 1 maj 1922 och för de två övriga den 1 maj 1921. För Uppsala—Näs, Hagby—Ramsta och Börje, beträffande vilka Skånekommittén föreslagit prebendeegenskapens indragning från och med den 1 maj 1922, torde densamma böra äga rum tidigare. Uppsala Näs pastorat har varit prebende åt professorn J. A. Kolmodin, som erhållit avsked från och med den 8 oktober 1920. Hagby Ramsta pastorat åter har såsom prebende innehafts av professorn E. Billing, vilken den 21 maj 1920 utnämnts till biskop i Västerås stift. Vad Börje beträffar hava vid nya löneregleringen samtliga med kyrkoherdebefattningen förenade förmåner förklarats från och med den 1 maj 1920 till dess annorlunda bestämdes skola tillkomma den vikarie, som förordnades att uppehålla kyrkoherdetjänsten. Till universitetet inflyter således numera ej något bidrag från prebendet och i avbidan på förhållandenas reglerande skola, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 maj 1920, under tiden den 1 maj 1920—den 30 april 1922 utgå nödiga medel ur åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter. På grund av nu omförmälda förhållanden beträffande sistnämnda tre pastorat kan deras prebendeegenskap lämpligen upphöra redan den 1 maj 1921.

Vad vidare beträffar storleken av de ersättningar, som vid indragning av ifrågavarande prebenden böra beredas vederbörande professorer, har jag intet att erinra mot de på vederbörliga grunder beräknade belopp, som föreslagits av Skånekommittén. Ersättningarna skulle alltså, för år räknat, utgöra:

för Danmarks	pastorat	kronor 1,075: —
» Uppsala Näs	»	» 95: —
» Hagby Ramsta	»	» 460: —
» Börje	»	» 960: —
» Västra Kärrestorps	»	» 7,553: —
» Stångby	»	» 7,532: —

Beloppen utgöra för de fyra första, vid Uppsala teologiska fakultet fästa prebendena tillhopa 2,590 kronor, för de två sista, till Lunds teologiska fakultet nu hörande prebendena tillhopa 15,085 kronor.

De för Uppsala-prebendena angivna beloppen, motsvarande vad i staten upptagits såsom inkomst av prebendena, skola tjäna till att, vid bortfallande av prebendeinkomsterna eller vad Börje beträffar däremot svarande medel, till vederbörliga summor utfylla befattningshavarnas avlöningar. De böra därför uppföras å ordinarie stat. Därigenom bliva förhållandena beträffande Uppsala Näs, Hagby Ramsta och Börje fullt ordnade från och med ingången av år 1922; den ovan nämnda särskilda anordningen beträffande Börje kan då upphöra efter utgången av år 1921. För Uppsala Näs och Hagby Ramsta erfordras särskilt tillskott för tiden den 1 maj—den 31 december 1921. Detta tillskott, för båda pastoraten utgörande tillhopa 370 kronor, bör bestridas av universitetets reservfond; under tiden den 1 januari—den 30 april 1922 kommer ett belopp av 358 kronor 33 öre ur de till gottgörelse för mistning av prebendeinkomst från Danmarks pastorat avsedda statsmedlen att besparas universitetet.

Beträffande nyss omförmälda två prebendepastorat vid Lunds universitet skulle deras prebendeegenskap upphöra redan med ingången av maj månad 1921 och på tilläggsstat för år 1921 bör alltså uppföras ett belopp, motsvarande två tredjedelar av ovan nämnda summa av 15,085 kronor. Beloppet utgör 10,056 kronor 67 öre, för undvikande av öretal höjt till 10,057 kronor. För år 1922 bör nyssberörda summa av 15,085 kronor uppföras på extra stat. Såsom nämnt böra ersättningsbeloppen till vederbörande tjänst innehavare å ordinarie stat regleras i sammanhang med nuvarande befattningshavares avgång. Kungl. Maj:t lärer hava rätt att, därest avgången sker före 1922 års utgång ur vederbörande anslag å 10,057 kronor och 15,085 kronor anvisa nödiga medel för uppbringande av avlöningarna vid ifrågakörande professorer under sagda tid till vanlig professorslön, 7,500 kronor.

Jag torde lämpligen i detta sammanhang få anmäla ett från universitetet i Lund inkommet ärende, i vilket jämväl Skånekom-

mittén avgivit yttrande, dagtecknat den 30 oktober 1920. Ärendet angår beredande av lönefyllnad åt prebendarierna i Västra Kärrstorps, Stångby, Stora Uppåkra samt Husie pastorat på grund av den nya löneregleringens genomförande i dessa pastorat. Begäran om denna lönefyllnad är emellertid framställd under förutsättning, att pastoraten även efter den 1 maj 1921 skulle fortfara att vara prebenden. Så blir, enligt mitt förslag, händelsen blott med Stora Uppåkra och Husie, vadan framställningen i övrigt icke föranleder vidare åtgärd.

Vad *Husie* pastorat beträffar tillåter jag mig erinra, att den nya löneregleringens trädande i kraft därstädes från och med den 1 maj 1920 föranlett 1920 års riksdag, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, att för beredande av ytterligare lönefyllnad åt prebendarien i detta pastorat anvisa dels för tiden den 1 maj—den 31 december 1920 anslag på tilläggsstat för år 1920, dels ock för år 1921 anslag på extra stat för sagda år. De båda anslagen, betecknade såsom förslagsanslag, högst, utgjorde respektive 1,026 kronor och 1,539 kronor.

Berörda belopp fastställdes i enlighet med av Skånekommittén år 1919 företagna beräkningar, utgående från att den i universitetets utgiftsstat för prebendarien upptagna kontanta avlöningen av 3,921 kronor bestämts med hänsyn till att pastoratet beräknats lämna honom en behållen årlig inkomst av 3,579 kronor. Genom nya löneregleringen, gällande från och med den 1 maj 1920, hade lönen för kyrkoherde i Husie pastorat bestämts till 4,525 kronor. För att finna prebendariens verkliga inkomst av pastoratet måste emellertid vissa avdrag göras. En av kommittén uppgjord tablå över dessa avdrag utvisade en summa av 2,481 kronor 60 öre. Den behållna inkomsten av pastoratet efter den nya löneregleringen kunde således skattas till 2,040 kronor årligen. Härigenom framkom det tilläggsbelopp för år, ovannämnda 1,539 kronor, som måste beredas prebendarien, för att han skulle komma i åtnjutande av den för honom avsedda, för professorer i allmänhet gällande avlöningen, 7,500 kronor för år räknat.

Universitetsmyndigheterna hava nu gjort gällande, att prebendarieinnehavaren i Husie för år 1921, på grund av inträdda stegringar i kostnader för vivre åt vice pastor m. m., borde utöver honom redan tillerkänd lönefyllnad av 1,539 kronor erhålla ytterligare ett belopp av 712 kronor 65 öre. Skånekommittén har ansett, att den ytterligare lönefyllnad, som för prebendarien i Husie skulle erfordras, för år räknat, borde sättas till 110 kronor. Jag har ansett lämpligt

att i en översikt sammanföra de olika beräkningar, som innehållas i Skånekommitténs ovannämnda tablå, universitetsmyndigheternas nu gjorda framställning samt Skånekommitténs skrivelse den 30 oktober 1920.

	Skånekom- mittén 1919.	Universitets- myndig heterna.	Skånekom- mittén 1920.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Vivreersättning till vice pastor	1,800: —	2,400: —	1,800: —
Vikariearvode till denne (5 % å lönen)	226: 25	226: 25	226: 25
Änke- och pupillkassan (2 % å lönen)	90: 50	90: 50	90: 50
Annua exponenda (biskopens cathedraticum 0,75; änkehjälp 3: —)	3: 75	3: 75	—
Änkegenant	33: 75	33: 75	33: 75
Oxie änkekassa	27: 35	40: —	40: —
Utgifter för resor mellan stifts- staden och prebendepastoratet samt för diverse representa- tionskostnader m. m.	300: —	400: —	404: 50
Summa	2,481: 60	3,194: 25	2,595: —

Beträffande denna översikt torde följande vara att märka. Enligt vad kommittén inhämtat har domkapitlet i Lund hittills icke i något fall fastställt vivreersättningen i inskränkt mening (d. v. s. med frånseende av bostadsersättning) för ständig adjunkt till högre belopp än 1,800 kronor. Fördenskull och enär enligt kommitténs mening vice pastorn utom vivreersättning äger åtnjuta bostad eller hyresersättning med anlitande av vederbörande till prebendarien utgående hyresersättningsmedel har kommittén fasthållit vid sin år 1919 gjorda, på teologiska fakultetens då framställda förslag grundade beräkning av vivreersättningen till vice pastor. — Kommittén har nu uteslutit posten »annua exponenda», såsom endast uppgående till några få kronor. — Arsavgiften till Oxie änkekassa kan växla efter medelmarkegångspriset å spannmål. Kommittén har, i överensstämmelse med fakultetens förslag och för att vara säker om att avdragen ej beräknas för lågt höjt posten utgifter för resor mellan stifts-
staden och prebendepastoratet m. m.

Med den av kommittén beräknade och av mig godtagna avdrags-
summan av 2,595 kronor kvarstår av prebendariens lön enligt nya

löneregleringen i Husie ett belopp av 1,930 kronor. Då nu i staten, såsom nämnt, är uppfört ett kontant belopp av 3,921 kronor, erfordras för professorn prebendarien en ytterligare lönefyllnad av 1,649 kronor. Detta innebär, att såsom kommittén angivit för år 1921 erfordras ett tilläggsbelopp av 110 kronor för år utöver redan anvisade 1,539 kronor samt att för år 1922 bör beredas prebendarien en särskild lönefyllnad å nyssnämnda belopp av 1,649 kronor för år räknat.

Detta vad angår Husie pastorat. Vidkommande härefter *Stora Uppåkra* pastorat vill jag erinra, att ny lönereglering där träder i i kraft den 1 maj 1921. Lönen för kyrkoherden i detta pastorat kommer då att utgå med 4,585 kronor för år räknat. Liksom beträffande Husie måste vissa avdrag göras å lönen i Stora Uppåkra pastorat för utrönande av prebendariens behållna inkomst. Enligt universitetsmyndigheterna skulle dessa avdrag beräknas på följande sätt:

Vice pastorn (vivre)	kronor 2,400:—
Vikariearvode åt honom	» 229: 25
Änkekassan	» 91: 70
Änkegenant	» 28: 50
Resor m. m.	» 400:—

Summa kronor 3,149: 45

Skånekommitténs motsvarande beräkning avviker härifrån såtillvida, att kommittén, liksom i fråga om Husie och av enahanda skäl, uppfört kostnaden för vivre åt vice pastorn med ett belopp av 1,800 kronor. För undvikande av öretal i summan har kommittén upptagit posten för resor m. m. till 400 kronor 55 öre. Summan av avdragen kommer enligt kommittén, och jag har för min del gillat kommitténs beräkning, att uppgå till 2,550 kronor. Prebendarien skulle således komma att av pastoratet uppbära en behållen inkomst av 2,035 kronor. Då nu i universitetets utgiftsstat finnes för den professor, som innehar Stora Uppåkra pastorat, upptagen en kontant lön av 2,400 kronor, behöves för att fylla professors avlöning till den sedvanliga professorslönen ett lönefyllnadsbelopp av 3,065 kronor för år. Detta belopp bör således uppföras å extra stat för år 1922; för tiden den 1 maj—den 31 december 1921 erfordras å tilläggsstat för samma år ett anslag av 2,044 kronor.

Såsom jag nämnt äger prebendarien i Stora Uppåkra för när-

varande åtnjuta ett till 53 kronor begränsat ålderstillägg. Han läser numera från och med den 1 maj 1921 böra tillförsäkras rätt till sedvanligt ålderstillägg såsom professor.

I ärendet äro några frågor berörda, på vilka jag ej nu funnit anledning ingå. Därtill höra frågor om förste teologie professors och domprostens ställning i händelse av prebendens indragning, vakanshållande i vissa fall av kyrkoherdebefattningarna i de nuvarande prebendepastoraten m. m. Rörande den behållna inkomsten från förste teologie professors och domprostens i Uppsala båda prebendepastorat bör utredning skyndsamt verkställas.

När jag nu går att hemställa om utverkande av de anslag, som enligt vad jag anfört böra beredas universitetet, nämligen för universitetet i Uppsala 2,590 kronor på ordinarie stat samt för universitetet i Lund inalles 12,211 (10,057 + 110 + 2,044) kronor på tilläggsstat för år 1921 och sammanlagt 19,799 (15,085 + 1,649 + 3,065) kronor på extra stat för år 1922, bör jag erinra, att de belopp, om vilkas beräkning jag i ärendets ännu ej vederbörligen beredda skick gjort framställning under punkterna 54 och 70 i bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition samt punkt 27 å åttonde huvudtiteln i propositionen om 1921 års tilläggsstat, utgjorde tillhoppa 42,000 kronor. Summan av de belopp, om vilka äskande nu bör framställas, utgör 34,600 kronor.

Åberopande vad jag anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen att

dels förordna, att Danmarks, Uppsala-Näs, Hagby-Ramsta och Börje pastorat inom Uppsala stift skola, Danmarks pastorat från och med den 1 maj 1922 och de övriga från och med den 1 maj 1921, befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkter upphöra att åtnjuta inkomsten från sagda pastorat;

dels föreskriva, att ur universitetets utgiftsstat skall från och med år 1922 uteslutas allt vad

där förekommer rörande inkomst från nyssberörda fyra pastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten, vederbörande prebendaries rätt likväl oförkränt att under tiden den 1 januari — den 30 april 1922 åtnjuta vad som motsvarar på denna tid belöpande prebendeinkomst av Danmarks pastorat;

dels bestämma, att till vederbörande befattningshavare skall av allmänna medel utgå ersättning för de inkomstbelopp, som genom prebendernas indragning frångå dem, med respektive 1,075 kronor beträffande Danmarks pastorat, 95 kronor beträffande Uppsala-Näs pastorat, 460 kronor så vitt angår Hagby-Ramsta pastorat och 960 kronor beträffande Börje pastorat, allt för år räknat;

dels för ändamålet öka det *ordinarie bestämda anslaget* till universitetet i Uppsala med ett belopp av 2,590 kronor;

dels förordna, att Västra Kärrstorps och Glosstorps samt Stångby och Vallkärrens församlingars pastorat inom Lunds stift skola från och med den 1 maj 1921 befrias från att vara prebenden vid lärostolar inom teologiska fakulteten vid universitetet i Lund, i följd varav innehavarna av vederbörande lärostolar från och med nämnda tidpunkt upphöra att åtnjuta inkomster från sagda pastorat;

dels föreskriva, att ur universitetets utgiftsstat skall från och med år 1922 uteslutas allt vad där förekommer rörande inkomst från nyssberörda två pastorat för vissa befattningshavare inom teologiska fakulteten;

dels bestämma, att nuvarande innehavare av sagda två prebenden skola tillsvidare så länge de kvarstå vid sina lärostolar för mistning av inkomsten från prebenderna åtnjuta ersättning med följande belopp för år räknat, nämligen beträffande Västra Kärrstorps pastorat med 7,553 kronor och beträffande Stångby pastorat med 7,532 kronor;

dels till ersättning i berörda avseende såsom förslagsanslag, högst, anvisa ej mindre på *tilläggsstat* för år 1921 ett belopp av 10,057 kronor än även på *extra stat* för år 1922 ett belopp av 15,085 kronor;

dels till beredande av ytterligare lönefyllnad åt den teologie professor vid universitetet i Lund, vilken såsom prebende innehar Husie pastorat, anvisa såsom förslagsanslag, högst, för år 1921, utöver härför redan anvisat belopp, på *tilläggsstat* för år 1921 110 kronor samt för år 1922 på *extra stat* för samma år 1,649 kronor;

dels till beredande av ytterligare lönefyllnad åt den teologie professor vid universitetet i Lund, vilken såsom prebende innehar Stora Uppåkra och Flackarps pastorat, anvisa såsom förslagsanslag, högst, för tiden den 1 maj—den 31 december 1921 på *tilläggsstat* för år 1921 2,044 kronor samt för år 1922 på *extra stat* för samma år 3,065 kronor;

dels ock, med ändring av nu gällande föreskrift, bestämma, att det ålderstillägg, vartill sistnämnda professor må vara berättigad, skall från och med den 1 maj 1921 utgå efter 600 kronor för år räknat.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Breitholtz.